

För ökad kunskap om tjänstepensioner

- Slutredovisning av regeringsuppdraget

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

Inledning.....	1
Databasens användningsområden.....	2
Tillvägagångssätt.....	4
Överväganden.....	4
Förteckning över mikrodata.....	6
Förteckning över makrodata.....	8
Organisationer som förväntas rapportera in uppgifter till tjänstepensionsdatabas	9
Bilaga 1 Uppdraget	10
Bilaga 2 SCB:s synpunkter på Pensionsmyndighetens första utkast till innehåll i en tjänstepensions-databas.....	11
Den ekonomiska välfärdsstatistikens (BV/EV) behov av tjänstepensionsdata	11
Variabellista - makro	11
Variabellista - mikro	11
Nationalräkenskapernas behov av tjänstepensionsdata.....	12
Bilaga 3 Innehåll i en tjänstepensionsdatabas	14
NR:s behov av tjänstepensionsdata	15
Bilaga 4 Premiebestämda tjänstepensioner	19
Bilaga 5 Förmånsbestämda tjänstepensioner.....	20

Sammanfattning

Rapporten är Pensionsmyndighetens slutredovisning av 2016 och 2017 års regleringsbrevsuppdrag om *Ökad kunskap om tjänstepensioner*.

Pensionsmyndigheten redovisar två förteckningar över uppgifter som bör ingå i en tjänstepensionsdatabas. Den första förteckningen avser uppgifter om den enskilde individens tjänstepensioner, medan den andra fångar övergripande tjänstepensionsuppgifter, så som aggregerade individuppgifter och uppgifter på organisationsnivå. Myndigheten bedömer att båda kategorier av information är relevanta inom ramen för föreliggande uppdrag. Variabelförteckningarna är relativt detaljerade och är avsedda att ge en bättre förståelse för vilka uppgifter som bör inhämtas för att bygga upp ett gediget faktaunderlag för analyser av tjänstepensionsområdet. Myndigheten anser att förteckningarna är tillräckliga i att fungera som utgångspunkt för en eventuell framtida lagreglering. Däremot är förteckningarna inte tillräckliga som underlag för att påbörja den praktiska uppbyggnaden av en tjänstepensionsdatabas.

Pensionsmyndigheten anser fortsatt att uppgifterna i en tjänstepensionsdatabas bör vara av god kvalitet, relevanta, heltäckande, ha god historik samt uppdateras regelbundet och relativt frekvent. Fullödiga variabelförteckningar som kan ligga till grund för en sådan databas kan tas fram i ett närmare samarbete med potentiella uppgiftslämnare (och användare). I det fortsatta arbetet bör nyttan av att inhämta detaljrik historisk data vägas mot uppgiftslämnarnas börda för uppdraget. Pensionsmyndigheten anser att tjänstepensionsdata bör kunna kopplas till exempelvis registerdata som tillhandahålls av SCB. På så sätt skulle kostnaderna för uppbyggnaden av databasen kunna hållas nere samtidigt som analysmöjligheterna både fördjupas och breddas.

Pensionsmyndigheten bedömer att ett arbete med att ta fram fullödiga förteckningar över variabler och definitioner bör inledas när lagstiftaren tagit ställning för att tjänstepensionsområdet ska vara ett officiellt statistikområde. Vidare bedömer Pensionsmyndigheten att arbetet bör ledas av den myndighet som får uppdraget att vara statistikansvarig myndighet för tjänstepensionsområdet.

De framtagna variabelförteckningarna återfinns i bifogade Excelark *variabellista för mikrodata* och *variabellista makrodata*.

Inledning

I 2017 års regleringsbrev har regeringen kompletterat föregående års uppdrag om *Ökad kunskap om tjänstepensioner*. Enligt den kompletterande delen ska myndigheten ta fram förslag på en förteckning över variabler och definitioner på uppgifter som borde ingå i en tjänstepensionsdatabas. Förteckningen ska vara utformad så att den kan användas som utgångspunkt i en eventuell framtida lagreglering. Pensionsmyndigheten ska i uppdraget samråda med Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Statistiska centralbyrån (SCB), Finansinspektionen, Riksbanken och Konjunkturinstitutet. Beskrivningen av uppdraget finns i sin helhet i bilaga 1. Denna rapport är en slutredovisning av ovan nämnda uppdrag.

För att få en bättre inblick i vilken information som tjänstepensionsaktörerna har och för att få en bättre förståelse för vilken information som är relevant och möjlig att inhämta har Pensionsmyndigheten samtalat med några av aktörerna, så som Alecta, Collectum, KPA Pension (KPA), Statens tjänstepensionsverk (SPV) och Sveriges kommuner och landsting (SKL). Vi har utifrån dessa samtal tagit fram två variabelförteckningar, den ena försöker fånga uppgifter om den enskilde individens tjänstepensioner medan den andra förteckningen avser mer övergripande (på organisationsnivå) tjänstepensionsuppgifter. Vi har omhändertagit inkomna synpunkter från Finansinspektionen, ISF, Riksbanken och SCB samt från forskare vid Swedish house of Finance.¹

¹ Konjunkturinstitutet har erbjudits möjlighet att lämna synpunkter men har avstått.

Databasens användningsområden

Som Pensionsmyndigheten påpekar i delredovisningen av föreliggande uppdrag är statistik inom olika samhällsområden en mycket viktig informationskälla i en demokrati.² Tillsammans utgör allmänna pensioner och tjänstepensioner en betydelsefull försörjningskälla för pensionär och denna grupp utgör mellan 20-25 procent av befolkningen. Pensionskapitalet och pensionen är alltså en viktig del i varje människas privatekonomi och därmed är tjänstepensioner även av betydelse för samhället i stort.³ Tjänstepensionskapitalet utgör en stor del av de svenska hushållens förmögenhet, i dagsläget cirka 30 procent av hushållens finansiella tillgångar. Det är därför av stort värde att kunna följa utvecklingen inom tjänstepensionsområdet.

I delredovisningen redogör Pensionsmyndigheten dels för myndighetens egna behov av tjänstepensionsdata för att kunna fullgöra de analyser på området som regeringen efterfrågar och dels för de behov av tjänstepensionsdata som Finansinspektionen, ISF, Riksbanken och SCB har för att göra relevanta analyser inom sina respektive verksamhetsområden. Pensionsmyndighetens förslag på innehåll av uppgifter som borde ingå i en tjänstepensionsdatabas har därför sin utgångspunkt i att databasen ska kunna användas av även dessa myndigheter, och inte enbart av Pensionsmyndigheten.

Tjänstepensionsdata ska alltså användas för att producera officiell statistik som ger en övergripande bild av utvecklingen av tjänstepensionssystemen och täckningsgraden, till exempel genom att för olika grupper av individer följa sparad belopp, utbetalt belopp, typ av tjänstepension, antal som täcks av tjänstepension och täckningsgraden under yrkeslivet. Databasen bör också kunna användas för att bättre analysera, förstå och förklara bland annat utvecklingen av framtida pensionsinkomster, kompensationsgrader, inkomstfördelningen både mellan och inom hushåll, situationen för ekonomiskt utsatta grupper, likheter och skillnader i ekonomiska förutsättningar beroende på kön, ålder och socioekonomisk bakgrund, samt hushållens pensionsval, risktagande, finansiella motståndskraft och återhämtningsförmåga. Innehållet i databasen ska alltså kunna användas för att ta fram *statistik över grupper av individer* för att i sin tur ligga till grund för den allmänna debatten, forskning, politiska beslut och utvärdering.

För att uppgifterna i tjänstepensionsdatabasen ska kunna användas i ett bredare perspektiv bör databasen kunna kopplas till andra relevanta data som till exempel SCB:s individ- och företagsregister. Det i sin tur skulle kunna medföra att eventuell börda för uppgiftslämnarna mildras och att uppbyggnadskostnaderna för databasen hålls nere.

² Statistikutredningens slutbetänkande (SOU 2012:83).

³ För ökad kunskap om tjänstepensioner – Delredovisning av uppdrag i regleringsbrev 2016, VER 2016-304

Pensionsmyndigheten anser det vara av stor vikt att innehållet i en tjänstepensionsdatabas är av god kvalitet, relevant, heltäckande, har god historik samt uppdateras regelbundet och relativt frekvent.

Tillvägagångssätt

Med utgångspunkt från beskrivningen av tjänstepensionsdatabasens användningsområden, se ovan, har Pensionsmyndigheten sammanställt två variabelförteckningar som i möjligaste mån tillgodoser informationsbehovet, dels en för mikrodata och dels en för mer övergripande uppgifter, så kallade makrodata. Därefter har myndigheten samtalat med några av företrädarna för de tjänstepensionsaktörer som sannolikt skulle vara uppgiftslämnare till en tjänstepensionsdatabas. Vårt syfte med dessa samtal har varit att dels få en bättre inblick i vilken information de olika tjänstepensionsaktörerna har och dels att få en bättre förståelse för vilken information som är relevant och möjlig att inhämta. För information om den privata sektorns förmånsbestämda och premiebestämda tjänstepensioner har vi vänt oss till Alecta som förvaltar all ITP2 och som är förvalsbolag för ITP1 och ITPK. Vi har också haft möte med PRI Pensionsgaranti, som kreditförsäkrar pensionsutfästelser inom ramen för ITP, och med Collectum som är valcentral för ITP. När det gäller tjänstepensionsuppgifter inom avtalsområdet för kommun- och landstingsanställda har vi vänt oss till KPA och SKL. Information om tjänstepensionsuppgifter för statligt anställda tjänstemän har vi fått från SPV.

Som nämns ovan bör en framtida tjänstepensionsdatabas kunna användas av fler aktörer än bara Pensionsmyndigheten. Vi har därför lämnat myndighetens förslag på förteckningar över mikro- och makrovariabler för synpunkter till Finansinspektionen, ISF, Konjunkturinstitutet⁴, Riksbanken och SCB samt till forskare vid Swedish house of Finance. Därutöver har vi haft mer ingående samtal med Finansinspektionen, ISF och SCB. Synpunkterna från SCB är redovisade i bilagorna 2 och 3. Vi har omhändertagit samtliga inkomna synpunkter.

Överväganden

Tjänstepensionsområdet är ett komplext område bland annat när det gäller regelverk, utformning av pensioner och organisation av verksamhet. En förklaring till komplexiteten är att tjänstepensionsområdet är uppdelat mellan olika kategorier av yrkesgrupper. Varje område har, mer eller mindre oberoende av varandra, utformat sina respektive system och specifika förmåner eller försäkringar. Samtidigt har systemen, förmånerna och försäkringarna förändrats flera gånger över tid, ibland mer genomgripande som till exempel övergång från helt förmånsbestämda system och pensioner till system som enbart erbjuder premiebestämda pensioner. Dessa förändringar har i flera fall medfört övergångsregler och generationsspecifika regelverk.

⁴ Konjunkturinstitutet har erbjudits möjlighet att lämna synpunkter men har avstått.

Arbetsgivarens pensionsutfästelser kan tryggas på olika sätt. Något som bidrar till komplexiteten på tjänstepensionsområdet är att olika regelverk gäller för respektive trygghandform. Till exempel skiljer sig kraven för värdering och redovisning åt för livförsäkringsbolag (pensionsförsäkring), tjänstepensionskassor (pensionsförsäkring), pensionsstiftelser respektive kreditförsäkringsföretag (avsättningar i balansräkning och i vissa fall överföring till pensionsstiftelse).

En annan problematik är att det lätt kan bli en förvirring när det gäller de begrepp och definitioner som används inom tjänstepensionsområdet. Till exempel kan samma term finnas inom olika avtalsområden samtidigt som definitionen av begreppet skiljer sig åt mellan områdena. Även det omvända förhållandet förekommer, det vill säga en och samma definition kan benämnas med olika termer beroende på avtalsområde.

De förteckningar över uppgifter som Pensionsmyndigheten redovisar längre fram i rapporten är en sammanställning av dels de behov av uppgifter som myndigheten har för att fullgöra de analyser på tjänstepensionsområdet som regeringen efterfrågar och dels de behov av uppgifter som framför allt ISF, Riksbanken och SCB har för att göra relevanta analyser inom sina respektive verksamhetsområden.

Den ena förteckningen avser tjänstepensionsuppgifter på individnivå (mikrodata) medan den andra fångar motsvarande uppgifter på mer övergripande nivå (makrodata). Innehållet i makrodata kan förmodligen till övervägande del baseras på aggregerade uppgifter i mikrodata men kan behöva kompletteras med information på organisationsnivå. Till exempel fångas inte tjänstepensionsavsättningar i balansräkningen upp i tillräcklig utsträckning av mikrodata.

De framtagna förteckningarna syftar till att ge en övergripande bild av vilken information som borde ingå i en tjänstepensionsdatabas.

Myndigheten har i detta arbete inte tagit ställning till definitioner av variabler och inte heller till hur databasen bör vara utformad.

Pensionsmyndigheten bedömer att det behövs en betydande arbetsinsats från flera håll för att få fram fullödiga förteckningar och att sådana insatser inte ryms inom tidsramen för uppdraget. Till exempel kan det behöva göras en kartläggning över vilka regelverk, förmåner, begrepp och definition som gäller inom respektive avtalsområden. För att vissa variabler ska vara jämförbara mellan avtalsområden och över tid bör man överväga en gemensam värderingsmetod och ett gemensamt datum för värderingen. Man kan också behöva ta ställning dels till vilken klassificering av värdepapper som ska tillämpas och dels till vilka uppgifter om fondval som ska ingå, ska till exempel alla fondval ingå eller enbart portföljsammansättningen vid en eller flera tidpunkter.⁵ Vidare bedömer Pensionsmyndigheten att det är mer resurseffektivt att den myndighet som får uppdraget att vara statistikansvarig myndigheten för tjänstepensionsområdet också tar fram fullödiga variabelförteckningar.

⁵http://www.ecb.europa.eu/stats/financial_corporations/list_of_financial_institutions/html/index.en.html

I ett framtida arbete med att ta fram fullödiga förteckningar över uppgifter som bör ingå i en tjänstepensionsdatabas bör man beakta både den ekonomiska och administrativa bördan för uppgiftslämnarna. Vår bedömning i nuläget är att det är tillräckligt med en årligt återkommande uppgiftslämning. Avseende historiken i data bör nyttan av att inledningsvis inhämta en lång och detaljerad historik (för perioden före starten av tjänstepensionsdatabasen) vägas mot uppgiftslämnarbördan. På sikt kommer databasen att bygga upp en historik ändå, om data inhämtas regelbundet.

I våra samtal med tjänstepensionsaktörerna har det framkommit att en del anser att man redan idag lämnar tillräckligt många uppgifter. Det gäller i första hand makrouppgifter som rapporteras in till Finansinspektionen med anledning av inspektionens tillsynsansvar över livförsäkringsområdet. Det gäller också kommuner och landsting som lämnar över sina räkenskaper till SCB. Det bör närmare undersökas om dessa uppgifter är tillräckliga eller om de bör kompletteras. En annan fråga som behöver beaktas är att arbetsmarknadens parter i regel äger uppgifterna om individens intjänande till tjänstepension. Däremot äger inte parterna informationen om vilka val den enskilde arbetstagaren har gjort när det gäller till exempel fonder.

De förteckningar som redovisas inom ramen för detta uppdrag förutsätter att en tjänstepensionsdatabas kan kopplas till andra relevanta dataregister för att tjänstepensionsdatabasen ska blir ett fullgott analysverktyg, så som till exempelvis SCB:s individ- och företagsregister. Genom en sådan koppling kan till exempel uppgifter om den enskilde individens övriga ekonomiska situation och socioekonomiska status fås istället för att all information återigen samlas in. Det i sin tur skulle kunna medföra att eventuell börda för uppgiftslämnarna mildras och att uppbyggnadskostnaderna för databasen hålls nere.

Förteckning över mikrodata

Förteckningen över mikrodata ger en bild dels av den information Pensionsmyndigheten behöver för att göra de analyser som regeringen efterfrågar och dels av de uppgifter som tillfrågade myndigheter och forskare efterfrågar för analyser inom sina verksamhetsområden.

De uppgifter som finns och som behövs till databasen varierar beroende på bland annat avtalsområde och typen av förmån. Bilaga 4 och 5 belyser skillnaderna och likheterna mellan premiebestämda respektive förmånsbestämda tjänstepensioner.

För att göra variabelförteckningen över individuppgifter mer överskådlig är den uppdelad i följande delar. Själva förteckningen återfinns i bifogat Excelark *Variabellista för mikrodata*:

1. Förmåner
 - a. Kollektivavtalat försäkringsskydd som utfaller vid ålderspensionering
 - b. Tjänstepension vid sidan av kollektivavtalet
 - c. Efterlevandeskydd inom kollektivavtalet

2. Nyintjänande till förmåner/försäkringar per avtalsområde
3. Tillgångsvärden per förmån/försäkring och avtalsområde
4. Tillgångsfördelning per förmån/försäkring och avtalsområde
5. Förvaltning
6. Avgifter per förmån/försäkring och avtalsområde
7. Utbetalning per förmån/försäkring och avtalsområde
8. Inkomst
9. Demografi
10. Övrigt

Förteckning över makrodata

Förteckningen över makrodata ger en bild av den information som i första hand Pensionsmyndigheten och SCB behöver i arbetet med övergripande analyser. Som framgår av bilagorna 2 och 3 skulle makrovariablerna tillföra en väsentlig förbättring av nationalräkenskaperna.

Summerade uppgifter från mikrodata enligt förteckningen ovan kan till viss del utgöra makrodata, men troligen behöver makrouppgifter också hämtas in separat till en tjänstepensionsdatabas. Inför ett inhämtande av data för makroområdet bör det närmare undersökas vilka uppgifter som redan idag lämnas av till exempel försäkringsbolagen till Finansinspektionen (i och med inspektionens tillsynsansvar) samt av kommuner och landsting till SCB. Liksom för mikrodata varierar de uppgifter som finns och som behövs till databasen beroende på avtalsområde och på typen av förmån eller försäkring.

De förmåner och försäkringar inom tjänstepensionsområdet som avses ingå i dessa makrodata är ålderspension, sjukpension och efterlevandepension. För att variabelförteckningen över individuppgifter ska vara mer överskådlig är den uppdelad enligt listan nedan. Punkterna 2-13 avser fånga källorna till eventuella skillnader mellan pensionskuldens ingående och utgående balans. När det gäller punkterna 11 och 12 bör det övervägas vilken klassificering som bör gälla för bland annat fonder.⁶ I ett senare skede bör det tas ställning till om det är befogat att kunna dela in uppgifterna per avtalsområde. Själva förteckningen återfinns i bifogat Excelark

Variabellista för makrodata:

1. Ingående balans pensionsskuld1/1
2. Pensionspremier
3. Ändringar i pensionsavtal som påverkar utfästelsen
4. Avkastning
5. Förvaltningsavgift
6. Avkastningsskatt
7. Pensionsersättningar
8. Flyttad skuld
9. Överföring av utfästelse mellan pensionsplaner
10. Förändringar i skulden på grund av ändrade försäkringstekniska antaganden
11. Tillgångsvärden
12. Tillgångsfördelning
13. Övriga förändringar av pensionsskulden
14. Utgående balans pensionsskuld 31/12
15. Annat

⁶ http://www.ecb.europa.eu/stats/financial_corporations/list_of_financial_institutions/html/index.en.html

Organisationer som förväntas rapportera in uppgifter till tjänstepensionsdatabas

Arbetsmarknadens parter
Finansinspektionen
Kommuner
Kreditförsäkringsföretag
Landsting
Livförsäkringsbolag
Pensionsstiftelser
Privat företag med pensionsåtagande
SCB
Skatteverket
Staten
Sveriges kommuner och landsting
Tjänstepensionskassor
Valcentraler

Bilaga 1 Uppdraget

Ökad kunskap om tjänstepensionerna

Pensionsmyndigheten fick i regleringsbrevet för 2016 i uppdrag att verka för en ökad kunskap om hur sparande och utbetalning ser ut i tjänstepensionssystemen. Detta inbegriper förutom belopp bland annat vilken typ av tjänstepension det handlar om, hur många kvinnor och män som täcks av tjänstepension och gör det under hela förvärvslivet och hur täckningsgraden ser ut för olika grupper. Uppdraget har delredovisats den 1 oktober 2016 och ska slutredovisas den 2 oktober 2017. Det tidigare lämnade uppdraget kompletteras nu på så sätt att Pensionsmyndigheten till slutredovisningen även ska ta fram förslag på förteckning över variabler och definitioner på uppgifter som borde ingå i en tjänstepensionsdatabas. Variabelförteckningen ska vara så utformad att den kan fungera som utgångspunkt för eventuell framtida lagreglering. Även i denna del ska Pensionsmyndigheten samråda med Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, med utgångspunkt i de insikter som ISF vunnit genom sitt uppdrag om tidsbegränsade uttag i tjänstepensionen. I den kompletterande delen av uppdraget ska Pensionsmyndigheten även samråda med Statistiska centralbyrån, Finansinspektionen, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Bilaga 2 SCB:s synpunkter på Pensionsmyndighetens första utkast till innehåll i en tjänstepensions-databas

Datum 2017-06-07

Dnr 2017/716

På Statistiska centralbyrån (SCB) berörs två avdelningar av Pensionsmyndighetens arbete med att skapa en databas innehållande tjänstepensionsuppgifter. Det är Enheten för ekonomisk välfärdsstatistik på avdelningen för befolkning och välfärd samt Nationalräkenskaperna.

Den ekonomiska välfärdsstatistikens (BV/EV) behov av tjänstepensionsdata

Avdelningen för befolkning och välfärd (BV) producerar och sprider statistik om befolkning, välfärd och utbildning samt genomför analys inom området. Statistiken baseras på uppgifter utifrån individer och hushåll. Den ekonomiska välfärdsstatistiken belyser hushållens ekonomiska situation, förmögenhet, inkomst mm. Behov av mikrodata inom tjänstepensionsområdet finns och denna skulle kunna ingå som en komponent till en framtida förmögenhetsstatistik.

Variabellista - makro

Vad gäller makrovariabler har enheten inga synpunkter.

Variabellista - mikro

A. Inkomststatistiken:

SCB har idag bra täckning på individnivå på utbetalda pensionsbelopp per år till inkomststatistiken. Dessa täcker det aktuella behovet. Den föreslagna variabellistan är detaljerad och enheten kan inte i detta läge se några ytterligare behov.

B. Förmögenhetsstatistiken:

SCB arbetar för att en ny förmögenhetsstatistik ska kunna tas fram och har kontakt med Riksbanken i ärendet. Pensionstillgångar är en viktig komponent när individers och hushållens förmögenheter sammanställs och

analyseras. Variabellistan är detaljerad och enheten kan inte i detta läge se några ytterligare behov.

Nationalräkenskapernas behov av tjänstepensionsdata

SCB:s avdelning för nationalräkenskaper ansvarar bl.a. för nationalräkenskapssystemet som till stor del lyder under EU-förordningen för nationalräkenskaperna (Rådets och Parlamentets förordning (EU) nr 549/2013). Nationalräkenskapssystemet består av både ställningsvärden och förändringar i dessa. Förändringarna delas grovt in i transaktioner och övriga förändringar, där övrigt bl.a. omfattar effekten av ändringar i s.k. försäkringstekniska antagande. I nationalräkenskaperna (NR) redovisas motpartsförhållanden efter institutionell sektor vilket innebär att det först och främst är individernas/hushållen uppdelade i svenska respektive utländska individer/hushåll och deras motparter som behöver identifieras.

Det första problem man stöter på är avgränsningen av tjänstepension. I avsaknad av en klar och tydlig uppdelning mellan tjänstepension och privat pension är det viktigt att de delar som Pensionsmyndigheten avser att samla in kan grupperas efter andra kriterier t.ex. kollektivt avtalad tjänstepension respektive övriga pensionspremier/-avsättningar. Om det dessutom finns möjlighet att utesluta eller särredovisa pensionspremier betalade av arbetsgivare som egentligen ingår i den avtalade bruttolönen (som tidigare var skattebefriade) som numera t.ex. avser löneväxling mot pensionspremier, blir dataunderlaget än mer användbart för NR.

NR behöver således inte uppgifter för enskilda individer utan möjligtvis för grupper av hushåll. Men eftersom vissa uppgifter är kopplade till individen så måste NR även relatera önskemålen gentemot individdata.

I NR:s redovisning ska förutom pensionsskulden även alla förändringar i skulden redovisas fördelade på t.ex. premier (exkl. beståndsöverlåtelse), dessa ska redovisas separat), avkastning på placeringstillgångar (räntor, utdelningar, driftöverskott i fastighetsförvaltning), reavinster, effekten av försäkringstekniska antagande (t.ex. diskonteringsränta och livslängd), värdeförändring i placeringstillgångar som beror på förändringar i priset på tillgångarna (nominell reavinst), utbetalda pensioner, skatter.

Variabellista Makro:

1. Generellt behöver särskild löneskatt redovisas separat när det ingår i beloppen.
2. Pensionsskuld i kommuner och landsting som intjänats före 1998 bör redovisas separat.
3. Inbetalda premier till pensionsförsäkring uppdelade på fondförsäkring respektive traditionell försäkring.
4. Avkastningsskatt.
5. Förvaltningsavgifter.
6. Avkastning på placerat kapital (räntor och utdelningar)

7. Värdeförändring på placerat kapital exklusive återinvesterad kapitalavkastning.
8. Förändringar i pensionsskuld som beror på ändrade försäkringstekniska antaganden uppdelade i diskonteringsränta respektive övriga antaganden (inkl. livslängd).
9. Förändringar i pensionsskuld som beror på indexering (pris- eller inkomstindex).
10. Effekten av förändrade avtalsvillkor vid övergång till nytt kollektivavtal.
11. Beståndsöverlåtelser mellan olika försäringsgivare och försäringsslag (fond, traditionell resp. förmånsbestämd försäkring).
12. Konsolideringsfond (avser ömsesidiga försäringsslag)
13. Utbetalda premier till pensionsförsäkring uppdelade på fondförsäkring respektive traditionell försäkring.

Variabellista Mikro:

1. Intjänade förmåner: oantastlig eller garanterad del (avser traditionell försäkring).
2. Demografisk variabel: personer ej folkbokförda i Sverige t.ex. genom att de erhållit besked om särskild inkomstskatt på pensioner (SINK).
3. Bolagstyp: organisationsnummer som kan kopplas mot SCB:s företagsdatabas för att kunna identifiera försäkringsinstitutets respektive myndighetens institutionella sektor.
4. Avgifter: avkastningsskatt.
5. Förvaltning: avkastning på förvaltad kapital (räntor och utdelningar), utgör del av värdeutvecklingen under året.

Marie Lidéus, avdelningen för befolkning och välfärd samt Michael Wolf, avdelningen för Nationalräkenskaper har sammanställt synpunkterna. Både nås via SCB:s växel 010-479 40 00.

Bilaga 3 Innehåll i en tjänstepensionsdatabas

Datum 2017-09-20

Dnr 2017/716

Från Nationalräkenskapernas (NR) sida vill vi understryka vikten av en heltäckande och sammanhållen tjänstepensionsdatabas. NR ska bl.a. leva upp till EU system för national- och regionalräkenskaper (ESA2010, Rådets och Parlamentets förordning (EU) nr 549/2013).

NR omfattar i stort sett alla tjänstepensioner varför en jämförelse mellan NR och en nationell tjänstepensionsdatabas är intressant för NR, inte minst ur kvalitetssäkringssynpunkt men även för användare av ekonomisk statistik. För att jämförelser ska vara praktiskt möjliga är det nödvändigt att innehållet i pensionsdatabasen är detaljerat och transparent avseende variabelinnehåll, omfattning och värdering.

Då uppgifterna i pensionsdatabasen till stor del kommer från samma uppgiftslämnare som förser NR med data ser vi samordningsfördelar med en tjänstepensionsdatabas. Vår önskan är att innehållet i pensionsdatabasen definitionsmässigt ligger så nära, de redovisningsprinciper som NR baseras på, som möjligt. För att möjliggöra detta sänder vi härmed kompletterade information om pensioner i NR-systemet (bilaga 1).

Med vänlig hälsning

Elisabeth Hopkins, Avdelningschef
Nationalräkenskaperna

NR:s behov av tjänstepensionsdata

Avgränsning av tjänstepension

Tjänstepension i nationalräkenskaperna är ersättning som följer av anställningsavtal. D.v.s. exklusive frivilliga delar som individen väljer att betala ur bruttolön eller genom löneväxling etc. Pension omfattar ålderspension, sjukpension och efterlevandepension (familjepension).

Tabell som bör kunna ställas upp för varje sektor (men vilka kolumner som ingår i sektorn kan variera):

	Förmånsbestämda pensionsförmåner	Premiebestämda pensioner	
		Traditionell	Fond
Ingående balans 1/1			
Pensionspremier			
Ändringar i pensions-avtal som påverkar utfästelsen			
Avkastning			
Ökning av pensionsskuld			
Förvaltningsavgift			
Avkastningsskatt			
Pensionsersättningar			
Skillnad mellan bokförd skuld och inlösenpris			
Överföring av utfästelse mellan pensionsplaner och/eller försäkringsgivare			
Skuldens påverkan av ändrad diskonteringsränta			
Skuldens påverkan av andra ändringar i försäkringstekniska antaganden (livslängd)			
Utgående balans 31/12			
	Värde bör finnas		
	Värde kan finnas		
	Värde saknas troligen		
	Värde kan uppskattas av NR		

Institutionella sektorer i NR

Icke-finansiella bolag

Finansiella bolag:

Banker och andra finansinstitut

Livförsäkringsbolag

Pensionsinstitut

Staten

Kommuner:

Primärkommuner

Landsting och regioner

Sociala trygghetsfonder

Svenska hushåll

Hushållens ideella organisationer

Utländska hushåll (del av utlandet)

Ställningsvärden (tillgångar och skulder efter institutionell sektor)

Typ av pension:

Förmånsbestämd pension

Premiebestämd pension

Traditionell försäkring

Fondförsäkring

Förmånstagare i Sverige eller utomlands (tillgång):

Individer med eller utan SINK (med SINK = utländska hushåll)

Bolag eller liknande (skuld):

Organisationsnummer som kan kopplas mot SCB:s företagsdatabas (FDB)

Värdering:

Till dags dato intjänad pension (31/12) (eng. accrued benefit obligation) eller pensionsbehållning (premiebestämd), i båda fallen exkl. löneskatt och avkastningsskatt (om relevant).

Diskonteringsräntan för förmånsbestämda pensioner:

Diskonteringsräntan bör helst vara långsiktig men i NR accepteras även diskontering med någon form av fluktuerande marknadsränta.

För de offentliga förvaltningssektorerna försöker vi göra undantag från diskontering med fluktuerande marknadsränta för att undvika oproportionerlig påverkan på kostnaderna i resultaträkningen.

Premier och ersättningar m.m. (transaktioner efter institutionell sektor)

Typ av pension:

Förmånsbestämd pension

Premiebestämd pension

Traditionell försäkring

Fondförsäkring

Direktpension

Transaktioner:

Nytecknade pensionspremier (exkl. överföringar mellan försäkringsgivare s.k. inlösen)

Avtalsmässiga förändringar av intjänad förmånsbestämd pension (om denna post inte kan särredovisas hamnar värdet i ökning av pensionsskuld (se nedan))

Avkastning på premiebestämda pensionstillgångar inkl. fribrevsuppräknings

Ökning av pensionsskuld/-fordran som inte redovisas på annat ställe (gäller endast förmånsbaserad pension), t.ex. indexering, grundränta (effekt av diskontering då skulden är ett år närmare utbetalning). Denna post kan räknas fram utifrån övrig information.

Pensionsersättningar (brutto, före avdrag för inkomstskatt)

Förvaltningskostnader

Erlagda skatter:

Särskild löneskatt redovisas i NR som en transaktion mellan arbetsgivaren och staten.

Avkastningsskatt

Skillnad mellan skuld före inlösen och inlösenpris (från hushållen) och skillnad mellan skuld efter inlösen och inlösenpris (till hushållen)

Rent finansiella transaktioner:

Inlösen av pensionsskuld mellan pensionsförvaltare (ska ej ingå i nytecknade pensionspremier)

Övriga förändringar:

Förändring av skuld p.g.a. omvärderingar (t.ex. ändrad diskonteringsränta, ändrade antagande om löneutveckling och inflation)

Förändringar i skuld p.g.a. ändrade försäkringstekniska antaganden (t.ex. livslängd, skillnad i beräkningsgrunder för skuld före och efter inlösen)

Bilaga 4 Premiebestämda tjänstepensioner

Vid premiebestämd tjänstepension betalar arbetsgivaren in en pensionspremie till en pensionsförsäkring. Det inbetalda beloppet motsvarar en viss procent av arbetstagarens lön till. Arbetstagaren har i regel möjlighet att välja om pensionskapitalet ska placeras i fond eller i traditionell försäkring. I en del avtal kan arbetstagaren endast placera en viss del av kapitalet. I premiebestämd tjänstepension ligger risken för storleken på den framtida pensionen på arbetstagaren och inge på arbetsgivaren.

Pensionskapitalets storlek beror på hur mycket premier som har betalats in under arbetsåren, vilken avkastning det förvaltade kapitalet har haft, samt storleken på de förvaltnings- och administrationsavgifter som har tagits ut.

Pensionsutbetalningarnas storlek beror på försäkringsbolagets förväntan om den försäkrades återstående livslängd som pensionär, avkastningsantaganden (prognos/förskottsrenta), avgifter, skatt samt av individen vald omfattning av utbetalning och vald uttagstid. Storleken på pensionsutbetalningarna beror också på om individen har valt efterlevandeskydd. Under utbetalningstiden kommer storleken på utbetalningarna även att påverkas av kapitalavkastningen i försäkringen.

Tjänstepensionen kan tas ut från tidigast 55 års ålder.⁷ Individen kan välja mellan att ta ut hel pension (100 procent) eller delar av pensionen (25, 50 och 75 procent). För att ta ut tjänstepension behöver individen gå ned i arbetstid i motsvarande grad som uttaget avser. Han eller hon kan alltså inte arbeta till exempel 75 procent och samtidigt ta ut 50 procent av pensionen, utan får välja mellan att ta ut 25 procent av pensionen eller gå ned i arbetstid för att arbeta 50 procent.

Individen kan välja att ta ut tjänstepensionen livsvarigt eller under en mer begränsad tid, som till exempel 5, 10, 15 eller 20 år. De uttagna beloppen behöver vara minst lika stora över tid. Individen kan alltså inte ta ut i stort sett hela kapitalet under de första uttagsåren för att sedan ta ut mindre belopp under den återstående uttagstiden. Däremot kan individen variera andelen av pensionsuttagen, se stycket ovan för närmare förklaring.

⁷ Åldersgränsen 55 år för tidigaste uttag är ett krav för avdragsrätten för pensionsavsättningar. Däremot är det möjligt att i avtal senarelägga tidigaste uttagsålder

Bilaga 5 Förmånsbestämda tjänstepensioner

I förmånsbestämd tjänstepension utlovar arbetsgivaren att en viss tjänstepension (brutto) ska utbetalas till den anställde när denne går i pension, i regel en viss procentsats vid olika nivåer av slutlönen. Storleken på pensionsbeloppet (i kronor) blir känt först i samband med att pensionen ska tas ut och är beroende av bland annat total tjänstetid, pensionsmedförande lön de sista åren (med vissa begränsningsregler) och inkomstbasbeloppet. Vid förmånsbestämda tjänstepensioner är det alltså arbetsgivaren som huvudsakligen bär risken för att pensionen håller en given nivå.

Den förmånsbestämda tjänstepensionen kan tas ut från 55 års ålder och utbetalningstiden är i regel livsvarig. Den årliga tjänstepensionen kommer att vara högre ju äldre arbetstagaren är när han eller hon påbörjar pensionsuttaget. I vissa avtal kan arbetsgivaren slutbetala tjänstepensionen för dem som går i pension mellan 60–64 års ålder. Det betyder att arbetsgivaren fortsätter göra tjänstepensionsavsättningar för den anställde som om han eller hon hade fortsatt arbeta.

Individen kan välja mellan att ta ut hel pension (100 procent) eller delar av pensionen (25, 50 och 75 procent). För att ta ut tjänstepension behöver individen gå ned i arbetstid i motsvarande grad som uttaget avser. Han eller hon kan alltså inte arbeta till exempel 50 procent och samtidigt ta ut 100 procent av pensionen, utan får välja mellan att ta ut 50 procent av pensionen eller att arbeta heltid.

Premier till en pensionsförsäkring, så som den premiebestämda tjänstepensionen, visar dels det belopp som arbetstagaren har tjänat in till pensionen under året och dels hur mycket som har satts av till pensionen. Motsvarande begrepp inom förmånsbestämda tjänstepensioner är mer komplext och med fördel används därför andra termer för att förklara hur mycket tjänstepension arbetstagaren hittills har tjänat in per år eller totalt. Nedan följer en beskrivning av problematiken.

De så kallade tekniska premier som arbetsgivaren ska betala bestäms efter en målförmån, det vill säga vad pensionen till slut kommer bli utifrån dagens förutsättningar. I takt med att tiden går ändras målförmånen till följd av ny lön, nytt inkomstbasbelopp, och om den anställde fortsätter att arbeta inom avtalsområdet eller inte. Ett rejält löneyft ett år kommer medföra att den tekniska premien hoppar upp, jämfört med ifall motsvarande ökning sker mer gradvis över tid. Två anställda med identiska tjänstetider, lön och ålder har samma målförmån men kan alltså få olika tekniska premier beroende på historisk intjäning.

När det gäller ömsesidigt ägda försäkringsbolag tillkommer ytterligare en aspekt avseende grunden för tekniska premier för förmånsbestämd tjänstepension. Ömsesidigt ägda bolag ska inte gå med vinst över tid och på

grund av ömsesidigheten har det de svårare att vid behov ta in extra kapital. Den här ägarformen medför att en del bolag har betydande buffertar. a som är försäkringsgivare inom ITP2 är ett ömsesidigt bolag, ägt av arbetsgivare och arbetstagare. När kapitalförvaltningen är lyckosam kan bufferten bli onödigt stor och bolagen brukar då lämna rabatt på de tekniska premierna. Rabatten är inte nödvändigtvis samma för alla försäkringar. De premier ett företag faktiskt har att betala för sin anställda till det ömsesidiga bolaget kan därför svänga mycket kraftigt från ett år till ett annat.

Begreppet premie är inte heller entydigt när det gäller förmånsbestämda tjänstepensioner. Inom internationell redovisning, IFRS4, finns ett kapitel IAS19 som behandlar redovisning av bland annat pensionskulder. Där redovisas nuvärdet av pensionskulden och en pensionskostnad som kan sägas vara en teoretisk pensionspremie. Beräkningen bygger på antaganden om ränta, dödlighet, inflation med mera, som väljs efter vissa fastslagna principer. Pensionskostnaden blir relativt stabil i detta ramverk, men pensionskuldens storlek kan svänga kraftigt till följd av ränteförändringar, då värdering sker med en marknadsränta. Alecta, SPP och PRI Pensionsgaranti, som var och en har hand om förmånsbestämda pensionsplaner, har olika syn på diskonteringsränta och dödlighet. Samma förmån värderas därför olika av respektive bolag.

På individnivå är det alltså förenat med stora svårigheter att tolka begreppet premie inom förmånsbestämd pension. Den intjänade pensionsförmånen är däremot entydig och lätt att få fram ur system och den kan följas år för år.

I den händelse att en anställd med förmånsbestämd pension lämnar intjäningen i det förmånsbestämda systemet (detta kan ske på olika sätt, till exempel genom att den anställda byter arbetsgivare till nytt avtalsområde, eller frivilligt vill byta till premiebestämt, kanske med viss övergångsersättning från arbetsgivaren.) blir försäkringen ett så kallat fribrev. Förmånen i fribrevet bestäms efter den intjänade pensionsförmånen vid utträdestidpunkten. Fribrevsbeloppet ligger i grunden fast, det räknas inte upp med automatik. Vissa bolag med god ekonomi har tillåtit att fribreven räknats upp med prisindex under en rad år, medan de med fribrev i andra bolag inte räknas upp. I dessa senare bolag sjunker det reala värdet av fribrevet över tid.

På motsvarande vis saknas en garanterad uppräknings av pensionsbeloppet när tjänstepension väl tas ut, men ofta fungerar det så att pensionen räknas upp med prisindex (när ekonomin tillåter). Till exempel har en del företag prioriterat uppräknings av pensioner under utbetalning framför uppräknings av fribrev.

www.pensionsmyndigheten.se